

**Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Nyelvtudományi Doktori Iskola
Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Program**

Magyarné Szabó Eszter

**Az irónia megjelenési formái Örkény Egypercesében
és azok fordításaiban**

Doktori (PhD) értekezés

Tézisek

Témavezető:

Dr. Farkas Judit PhD, habilitált egyetemi docens

2023

1. A kutatás tárgya, a témaválasztás indoklása

Az értekezés témája az anyanyelvi nevelés, az idegennyelv-tanítás és a fordítástudomány metszéspontjában található. Ötvözi az irodalmat és a nyelvészetet; a fordítás elméleti és gyakorlati szegmenseit; ezen túlmenően egy nagyon fontos esztétikai minőséggel, az ironiával is foglalkozik.

Ajtay-Horváth és Vincze így ír a műfordítás interkulturális kapcsolódásairól: „A műfordítás intertextuális megközelítése (...) szövevényes viszonyt teremt két mű és két kultúra, illetve az egyetemes művek kánona és az egyetemes kultúra között. A *komparatív* szempontú műfordításkritika-kutatás elsősorban az eredeti mű és a fordítás közötti stilisztikai összevetést végzi el abból a célból, hogy megállapítsa, a műfordítás eleget tesz-e azoknak a normáknak, amelyek alapján a célnyelvi kultúrában ugyanazt a rangú helyet vívja ki, mint az „összöveg” az eredeti forrásnyelvi kultúrában és kánonban” (Ajtay-Horváth–Vincze 2005: 11).

Ennek azért ellentmond valamennyire a gyakorlat, hiszen amennyiben a fordítást normákhoz igazítjuk, akkor egyúttal preskriptív jelleggel viszonyul a fordítási gyakorlathoz, márpedig ez nem lehet sem a fordítástudomány, sem a fordításelmélet célkitűzése. Ahogyan Albert Sándor fogalmaz: a fordításban nincsenek kodifikált szabályok (Albert 2003). Arról nem is beszélve, hogy az irodalmi kánon ugyancsak előíró jelleggel viszonyul a különböző alkotásokhoz.

A nyelv legkisebb egységéből kiindulva érinti a *hangtant* a fonetikai és fonológiai jellemzők miatt; szerepet kap a *morfológia*, hiszen a szavak belső szerkezetével, illetve a jelek, képzők és ragok vizsgálatával is foglalkozik. Emellett kapcsolódik a *szintaxis*hoz, mivel szerepet kapnak a szó- és mondat szerkezetek. A jelentés kérdései miatt meg kell említeni a *lexikológiát*, és természetesen helyet kap a *szövegtan* is, merthogy alapvetően szövegekkel dolgozik az értekezés (Fóris 2008).

A *pragmatika* felől megközelítve kapcsolódik a legtagabb értelemben vett nyelvi közvetítéshez, mivel a fordítás folyamatát, eredményét és funkcióját vizsgálja, továbbá figyelembe veszi a fordítás folyamatában részt vevő összes nyelvi és nem nyelvi tényezőt (Klaudy 2016). *Szociolingvisztikai* szempontból többek között a nyelvi reáliákkal és a magyarázó betoldásokkal, valamint a fordítás társadalomban betöltött szerepével és helyével foglalkozik (Klaudy 2016). „Még mindig elmondható, hogy a fordítástudomány és a társadalomtudományok kapcsolatát az egyirányú interdiszciplinaritás jellemzi. A fordítástudomány több tudomány eredményeit használja fel, de inkább csak befogad, és nem ad. A társadalomtudományok nem kíváncsiak a fordítástudomány eredményeire” (Klaudy 2016:302).

Nagyon fontos, hogy ez a hozzáállás a társadalomtudományok részéről a közeljövőben megváltozzon, mivel egyrészt ott sem kerülhető ki a nyelv a vizsgálódások egyik alapvető eszközeként, másrészt a nemzetközi szakirodalom tanulmányozása jóval hatékonyabb, ha – az adott idegen nyelv ismeretének hiányában – fordításban történik.

Nyelvstilisztikai vonatkozása szintén megemlítenő a fordításkritikának, mivel az is fontos kérdés, mennyire illeszkedik a fordított szöveg stílusa a célnyelvi szöveg környezetébe.

Kontrasztív nyelvészeti kapcsolódása főként a nyelvtipológia és a fordíthatóság/fordíthatatlanság dichotómiájában figyelhető meg (Szűcs 2009). „A fordítás elsősorban mégiscsak kétnyelvű beszédtevékenység, ami azt jelenti, hogy bármely nyelvről fordítunk bármely nyelvre, a fordítás folyamata sohasem lehet független a fordítás folyamatában összetalálkozó illetve szembekerülő két nyelv hasonlóságaitól és különbségeitől” (Klaudy 1997:92). Ugyanakkor érint *nyelvfilozófiai* kérdéseket is, hiszen a nyelvről való gondolkodás hangsúlyosan jellemző rá (Albert 2003). A *kommunikáció* szintén szerepet kap az elemzésben, mivel a forrásnyelvi és a célnyelvi szövegek egyfajta dialógust folytatnak egymással, a szerzővel, a fordítóval, a célnyelvi olvasóval egyaránt. Fontos hangsúlyozni, hogy a kontrasztív és kommunikatív szemlélet a nyelv és a kultúra egységben történő közvetítését is jelenti (Szűcs 1999).

Nem szabad megfedkezni a fordítás *nyelvpedagógiai* kapcsolódásairól sem, mivel – akár az anyanyelvi, akár az idegen nyelvi vonatkozásait vesszük figyelembe – ezek kölcsönhatása a fordításokon keresztül is nyilvánvalóvá válik.

Mindemellett fontos az *alkalmazott szövegnyelvészet* és a fordítás egymáshoz való viszonya, hiszen mindig szövegeket vizsgálunk.

Örkény István műfaji újítása, az egyperces novella méltán népszerű. Nemcsak az ironikus beszédmód sajátos megnyilvánulása, továbbá a szövegek tömör jellege miatt, hanem érthető nyelvezetéből adódóan is. Emiatt kiváló alkalmat nyújt ahhoz, hogy megvizsgálhassuk a fordítástechnika különböző mechanizmusait hivatásos műfordítók szövegvariánsaiban, továbbá középiskolás diákok megoldásaiban, ezáltal pedig ösztönözzük őket az anyanyelvi és idegen nyelvi kompetencia fejlesztésére is.

Anyanyelvi és idegen nyelvi szókincsük gazdagítása mellett további motivációkat nyerhetnek a sikeres feladatvégzésen keresztül. Megismerhetik anyanyelvük mikro- és makroszerkezeti egységeit, kontrasztív vizsgálatokat végezhetnek a magyar és a német nyelv között. Így szól Szende – Hernádi-Takács – Temesi megállapítása erről: Az idegen nyelv tanulásával az anyanyelv használatának fokozott tudatossága alakul ki, ami többek között új közlési formákban mutatkozik meg, továbbá az anyanyelv rendszerét is jobban látják, így célszerű az első idegen nyelv tanulásakor összehasonlításokat végezni az anyanyelvvvel (Szende – Hernádi-Takács – Temesi 1979).

A Nemzeti Alaptanterv 2005-ben bevezetett változatában már nem szerepel a szövegfordítás az idegen nyelvet tanulók esetében. Ezáltal háttérbe szorul a szavak és kifejezések kontextusban történő használata és értelmezése is. A középiskolai diákoknak készült feladatsor gyakorlati úton szeretne segítséget nyújtani abban, hogy megőrizzék ezt a kulcskompetenciát. Egyetértek Bánréti azon felfogásával, hogy a tanulók nyelvelsajátítását a nyelvi közlés összes szintjét átfogó *gyakorlatsorozattal* tudjuk fejleszteni (Bánréti 1979, kiemelés az eredeti szövegben).

A fordítástudományban nagyon sok fordításelmélet született, ám a fordítás leírása és a fordításkritika feltűnően hiányzik (Albert 2003, 2011). Ezt a hiányosságot is megkísérli kompenzálni az értekezés.

Örkénnyel magyar irodalmi tananyagként 12. évfolyamon találkoznak a diákok. Örkény – vagy az Egypercesek, vagy a Tóték miatt – gyakran érettségi tételként is szerepel a középiskolákban. Gimnáziumi tanárként az a kilencéves tapasztalatom, hogy Örkény műveivel szívesen foglalkoznak a diákok, és megértik a bennük rejlő ironikus beszédmódot. Az összegyűjtött fordítási feladatokon keresztül viszont már előbb bepillantást nyerhetnek Örkény írásaiba, s ezáltal a novellaelemzés összetett módszereibe, mi több, a fordításon keresztül kreatív módon alkothatnak új szövegeket is. S mivel ezek bizonyos részét játékos formában teszik, meg is szerethetik (még jobban) az irodalmat és a nyelvet.

A tanulók fejleszthetik a verbális humor iránti érzékenységüket illetve készségeiket. „A középiskolások a nyelvi és nem nyelvi humorról olyan metatudással rendelkeznek, amelyre építeni lehet a tanórákon. A szokatlan (nyelvi) megoldások ugyanis mindig felhívják a figyelmet a szabályokra, így segíthetik az anyanyelvi tudás (grammatikai, pragmatikai) előhívását, explicitté tételét. A diákok a vicceken keresztül felfedezhetik, hogy egy-egy szó az adott szakterületen mást jelenthet, mint a hétköznapi nyelvhasználatban” (Szabó 2010: 210).

Nagyon izgalmas kihívás, ha összevetjük két hivatásos műfordító munkáit középiskolás diákok laikus fordításával: hogyan működik az egyik nyelvből a másikba történő átváltás, befolyásolja-e az anyanyelv / első nyelv szerkezete és szókincse a másik nyelven történő írásbeli kommunikációt. A további empirikus vizsgálódások a bilingvis középiskolai diák fordítási megoldásait mutatják be, hogy nála hogyan történnek az átváltási műveletek. Az sem elhanyagolható szempont, ha összehasonlítjuk a bilingvis diák és a többi diák fordítói eljárásait egymással. Mindez a nyelvi humort bevonva történik. Márpedig a nevetés és a tanulás tökéletes kombináció, állítja Séra (2008), amit tanári pályámon szintén tapasztalhattam.

2. A kutatás célja és módszere

Az értekezés – egy elméleti felvezetést követően – mindenekelőtt gyakorlati szempontból mutatja be a különböző fordítási eljárásokat, valamint azok hatását a befogadásra. A fordításkritikával foglalkozó központi rész három fejezetből áll. Az első fejezetben a két műfordító, Vera Thies és Terézia Mora Örkény-egyperceseinek német célnyelvi szövegvariánsait hasonlítom össze egymással és az eredeti forrásnyelvi Örkény-szövegekkel. Itt egyik célom annak vizsgálata, hogy a német célnyelvi szövegben ugyanúgy felfedezhető-e az ironikus hangnem, mint a forrásnyelvi szövegekben. A másik cél annak összegyűjtése volt, hogy a fordítói eljárások közül melyeket részesítették előnyben, hogyan alkalmazták, illetve változott-e ettől a novellák üzenete.

A második fejezetben középiskolai diákok fordítási munkáit elemeztem. Az azokban tapasztalt fordítási megoldások alapján különböző következtetéseket vontam le.

A harmadik fejezetben egy bilingvis középiskolai diák fordításait vizsgáltam magyar-német és német-magyar fordítási irányban is. Az ő fordításaihoz kontrollcsoportként szintén középiskolai diákok fordításait használtam, hogy megállapíthassam, milyen hasonlóságok és különbségek mutatkoznak a kiegyensúlyozott kétnyelvű diák és a második nyelvet csak iskolában és nem anyanyelvűként tanuló diákok megoldásai között.

A disszertáció egy feladatsort is tartalmaz a középiskolákban német nyelvi tanulmányokat folytató diákok számára, mivel további cél, hogy hatékonyan és tudatosan fejlődjön a középiskolai diákok anyanyelvi és idegen nyelvi kompetenciája, nyelvi analízáló képessége és szókincse.

Induktív módszerrel dolgoztam, vagyis a konkrét fordítások elemzéséből kiindulva következtettem általánosabb összefüggésekre. Az elemzés első részében a két műfordító, Vera Thies és Terézia Mora szövegeit alapul véve történt a kontrasztív elemzés. Vera Thies összegyűjtött fordításai 1992-ben jelentek meg német és angol nyelven a Holibri Kiadó gondozásában. Összesen 23 novellát fordított német és angol nyelvre. Terézia Mora fordításkötetét pedig, amely 67 novellafordítást tartalmaz, 2002-ben adta ki a Suhrkamp Verlag. A mindkettejük által fordított novellák vizsgálata mellett (a nyolcból hetet választottam ki) a csak egyiküknél szereplő, ám az irónia szempontjából kiemelkedő jelentőségű Örkény-Egypercesek kaptak helyet. Ezek közül szintén 7-7 novellát, vagyis összesen 21 egypercest elemeztem, melyeket az eredeti forrásnyelvi szöveggel is összehasonlítottam a következő szempontok figyelembevételével: a kötelező és fakultatív explicitációk mennyisége és minősége, az ironikus beszédmód jelenlétének intenzitása, a kiválasztott lexémák viszonya a forrás- és a célnyelvhez.

A második részben a pécsi Babits Mihály Gimnáziumban tanulmányokat folytató kiválasztott diákok fordításainak elemzése követhető nyomon. Ők 10., 11. és 12. évfolyamra jártak a kutatás időpontjában, a német nyelvet emelt óraszámban, azaz heti 6 alkalommal tanulták. Német nyelvből jó és jeles osztályzattal rendelkeztek. A mintavétel rétegzett, mivel tudatosan előkészített kiválasztás történt (Kiss 1995). A német nyelvet csak az iskolában tanuló középiskolások mellett egy bilingvis, vagyis német-magyar anyanyelvű középiskolai diák fordításait is összehasonlítottam.

A diákok a német nyelvről magyar nyelvre irányuló fordításokat egyedül írták. Szótárt – egy kivétellel – mindegyik feladattípusnál használhattak. A célnyelvi szövegek közül azokat választottam ki, melyeket egyrészt mindkét fordító adaptált, másrészt ugyancsak az irónia kap főszerepet bennük. Emiatt fordították a diákok ezeket az Egyperceseket: *Az élet értelme*; *A színész halála*; *Gondolatok a pincében*. *Az élet értelme* című novellán négy diák Thies fordítása, négy diák pedig Mora fordítása alapján dolgozott. Ezeket összehasonlítottam az eredeti Örkény-szöveggel is.

A bilingvis diák magyar-német és német-magyar fordítási irányú szövegeket is kapott. A magyar nyelvű szövegek közül azokkal foglalkozott, melyek hangsúlyosan ironikusak, általában rövid terjedelműek, továbbá morális üzenetet is hordoznak.: *In memoriam dr. K. H. G.*, *A színész halála*, *Információ*. A német nyelvű variánsokat – melyeket egy évvel később fordított – Thies szövegei közül kapta: *Az élet értelme*; *Gondolatok a pincében*; *A színész halála*. Ez utóbbi novellafordítását összevettem egy kontrollcsoport, összesen tíz diák munkájával is.

A mintavétel elsősorban kvalitatív szempontból releváns. A bilingvis diákkal kapcsolatos megállapítások esettanulmány formájában történtek.

A fordítások elemzéséhez Klaudy Kinga átváltási művelettípusait használtam. Ezek a következők: helyettesítés (ami differenciálást és konkretizálást jelenthet), átrendezés (ez elsősorban a szórendbeli eltérések, valamint a jelzős szerkezetek és a kötőszók különbözősége miatt fontos), megváltoztatás (melyet alapvetően az értelmi / logikai kapcsolat hiánya miatt célszerű alkalmazni). Ezek mellett a kihagyás (amennyiben elegendő háttérismerettel rendelkezünk az adott témával kapcsolatban), betoldás (ez a magyarázatokat tartalmazza), választás (a nyelvi eszközök tulajdonképpeni alkalmazása) (Klaudy 1994, 2007). További szempont volt, hogy milyen mértékben érvényesül a kommunikatív ekvivalencia (azaz a referenciális, a kontextuális és a funkcionális egyenértékűség együttese) a fordításokban.

3. Az értekezés felépítése

A disszertáció hat fejezetből áll, mely tartalomjegyzékkel, irodalomjegyzékkel és mellékletekkel egészül ki. Az **első fejezet** egy bevezetés jellegű rész, melyben az értekezés tárgyaról, a téma nyelvtudományi kapcsolódásairól, a témaválasztás indoklásáról, a kutatás céljáról, módszeréről, kérdéseiről, hipotéziseiről és a kontrasztív elemzés háttéréről írok.

A **második fejezetben** a fordításkritika kiemelt kritériumaival foglalkozom. Először a fordítástudomány és a fordításelmélet egymáshoz való viszonyát vizsgálom néhány magyar és külföldi tudományos munka segítségével. Ezután a fordíthatóság kérdéseit – tényezőit és ellentmondásait –, az átváltási műveleteket, az ekvivalencia „fogalmát” és fajtáit mutatom be.

A **harmadik fejezet** egy irodalomtörténeti áttekintést tartalmaz, majd rátérek Örkény István műfaji újításának bemutatására, a különböző esztétikai látásmódokra, végül megemlítem Örkény István kortársait a német szépirodalomban.

A **negyedik fejezet** a kiválasztott Egypercesek fordításkritikáját tartalmazza. Ennek első részében bemutatom az állandósult kifejezéseket és a kognitív metaforákat. Ezután rátérek a csak Vera Thies által fordított novellák célnyelvi szövegeinek elemzésére. Ezt követi a csak Terézia Mora által fordított célnyelvi szövegek elemzése. A mindkettejük fordításában megtalálható novellák közül hetet kiválasztva ezeket is összehasonlítom egymással és Örkény eredeti forrásnyelvi szövegével is. Ezt a kontrasztív elemzést a középiskolai diákok fordításainak elemzése követi. Az ő egyik munkájukat szintén összevetem Örkény forrásnyelvi szövegével.

Az **ötödik fejezet** egy esettanulmányt mutat be: egy egyéni kétnyelvű középiskolai diák fordításaival foglalkozom. Az egyéni kétnyelvűség fogalmának és jellemzőinek ismertetése után bemutatom az egyéni kétnyelvűség egyik modelljét¹, majd az egyéni kétnyelvűség vizsgálatának pszichológiai dimenzióit² vázolom fel. Ezt követi a rész kutatás leírása, majd a bilingvis középiskolai diák fordításai először a magyar →német fordítási irányban. Ebben a két műfordító által lefordított szövegeket vetem össze a bilingvis diák fordításaival. Ezután kerül sor a német →magyar fordítási irányú szövegek elemzésére, melyekhez a diák Vera Thies fordításait kapta meg. A *színész halála* című novellát egy kontrollcsoport is lefordította. Az ő fordításait is összehasonlítom a bilingvis diák munkáival.

---

¹ Herdina és Jessner (2002, idézi Navracics 2010) szerint a többnyelvű kompetenciát úgy kell tekinteni, mint a dinamikusan együttműködő nyelvi alrendszerek egészét. Modelljük a GLE (General Language Efforts) nevet viseli.

² Hamers és Blanc (1989:10, idézi Navracics 2010) kutatásai összesen hat kategóriába sorolták az egyéni kétnyelvűség szempontjait. Ezek a két nyelv kompetenciaszintjeivel; a kétnyelvűség kognitív szerveződésével; az elsajátítás idejével és módjával; a saját nyelvi közösség támogatottság mértékével; a két nyelv egymáshoz viszonyított státusával, továbbá a csoporthoz tartozás tudatával és a kulturális identitással foglalkoznak.

A **hatodik fejezet** tartalmazza az összegzést és a kitekintést. Itt szó esik az Örkény-féle hatás (át)értelmezéséről; a hipotézisek igazolásáról és / vagy cáfolatáról; a nyelvi tudat(osság) és a fordítás kapcsolatáról; a tartalom érvényesüléséről az eltérő fordításokban. Külön foglalkozom a fordítási feladatok hasznosíthatóságával is, melyhez kitérek a nyelvtanítás és nyelvtanulás különböző felfogásaira; megvizsgálom a tanfordítás és a műfordítás egymáshoz való viszonyát; bemutatom a rövidpróza elemzésének kreatív-produktív modelljét³; továbbá felsorolok néhány fordítási feladatot a középiskolás diákok számára. A fejezetet a kognitív szemlélet hungarológiában (magyar mint idegen nyelv tanításában) betöltött szerepének vizsgálata zárja.

4. A dolgozat tudományos eredményei

A dolgozat kérdései:

1. Milyen fordítói eljárások figyelhetők meg Vera Thies és Terézia Mora célnyelvi szövegeiben?
2. Mely választások indokoltak a fordításoknál?
3. Hol tapasztalunk fordítási veszteségeket, és mi ezek oka?
4. Megfigyelhető-e az irónia a célnyelvi szövegek mindegyikében?
5. Hogyan hatnak a befogadó megértésére a német célnyelvi szövegben tapasztalható változtatások?
6. Milyen módon befolyásolja a középiskolai diákok anyanyelvi tudatát a német irodalmi szövegre jellemző sajátos struktúra?
7. Fejlettebb-e a bilingvis középiskolai diák nyelvi tudata és nyelvi analízáló képessége a hasonló korú, nem német-magyar anyanyelvű társaiénál?
8. Hogyan hasznosíthatók ezek a tapasztalatok a gyakorlatban?

Hipotézisek

H1. A két műfordító és a bilingvis középiskolai diák grammatikai felbontásokat és mondatösszevonásokat fog alkalmazni, és jellemző lesz az aktív ige szerkezet passzívvá alakítása is.

H2. A két műfordító német célnyelvi szövegeiben nem mindenhol érvényesül ugyanolyan intenzitással az ironikus beszédmód.

H3. A bilingvis középiskolai diák fordításait a német → magyar fordítási irányban befolyásolják a német nyelvre jellemző sajátos szabályok, pl. hátravetett birtokos jelzős szerkezet, passzív (szenvető) szerkezet, főnévi igeneves szerkezet, egyeztetési hibák az egyes szám – többes szám, illetve az igeidők használatában, emiatt magyar nyelvű mondataiban grammatikailag helytelen megoldások is előfordulnak.

H4. A bilingvis középiskolai diák nyelvi analízálási készsége és nyelvi tudatossága fejlettebb szinten áll a kontrollcsoportéhoz képest a német → magyar fordítási irányban.

A hipotézisek igazolása és / vagy cáfolata

A lexémák szintjén tapasztalható konnotált nyelvi elemek nagymértékben függenek a szociokulturális kontextustól (Albert 2003). Ezt a vizsgált fordítások esetében elsődlegesen a nyelvhasználat felől

---

³ Petőfi Sándor János– Bácsi János– Békési Imre – Benkes Zsuzsa– Vass István kreatív-produktív modelljében a kreatív-produktív jelleget két tényező jelenléte hívja elő: felkelteni a *tanulóknak (hallgatóknak)* a kedvet, érdeklődést a szövegek megformáltságában részt vevő elemek és eszközök megismerése és kreatív alkalmazása iránt; alkalmas eszközt adni a *tanárok* kezébe ahhoz, hogy úgy szerezhessenek megbízható információkat tanulóiknak (hallgatóiknak) a nyelvre és a világra vonatkozó ismereteiről, hogy ebben az információszerző folyamatban a tanulók (hallgatók) játékos örömmel vehessenek részt (Petőfi S. – Bácsi – Békési – Benkes – Vass 1994).

közelíthetjük meg. Vitathatatlanul modernebb nyelvi környezetet mutatnak M. és D. nyelvi variánsai. A szóhelyettesítések is ezt támasztották alá.

A szintagmaszerkezetek vonatkozásában a passzív szerkezet többszöri megjelenése tekinthető germanizmusnak, illetve a birtokos jelzős szerkezet és a német szabályok miatti szórendmódosítások sorolhatóak ide.

H1. A két műfordító és a bilingvis középiskolai diák grammatikai felbontásokat és mondatösszevonásokat fog alkalmazni, és jellemző lesz az aktív iger szerkezet passzívvá alakítása is.

Ezt a hipotézist a magyar →német fordítási irányban kellett igazolnom vagy cáfolnom.

A színész halála című egypercesben a cím lefordítása D.-nél modernebb. Az első mondatban D. hátravetett értelmező jelzővel tagmondatbővítést hozott létre. A második mondatban M. élt a mondatfelbontás lehetőségével, T. és D. viszont nem. A harmadik mondatban T. és M. alkalmazott mondatfelbontást, és mindhárman váltottak aktív iger szerkezetből passzívba. A negyedik mondatban D. megtartotta a forrásnyelvi szórendet. Az ötödik mondat T.-nél és D.-nél szöveghűbb. Itt – a többszörösen összetett mondat ellenére – nem történt mondatfelbontás. A hatodik mondatban M. mondatösszevonást hozott létre. A hetedik mondatban M. és D. fakultatív explicitációs szórendcseréje miatt a szereplő került hangsúlyos helyzetbe. Itt T. maradt szöveghűbb. Így a novellában T. és M. két, D. pedig egy grammatikai felbontást alkalmazott. Mondatösszevonás csak M.-nél történt egy alkalommal. Az aktív iger szerkezetet mindhárman egyszer váltották passzívrá.

Az *Információ* című egyperces első mondatát a grammatikai nem kötelező szerepeltetése miatt mindhárom fordítónál grammatikai betoldás jellemzi. T. és D. passzív szerkezetet használt, M. viszont aktív szerkezetben hagyta az igét. A második mondatban T. állapotpasszív szerkezetbe tette az igét, M. és D. viszont megtartotta az aktív aspektust. A harmadik mondatban mindhárman váltottak aktívról passzív szerkezetre. A negyedik mondatban M. és D. is tagmondat-összevonást alkalmazott. Összesítve mindhármuk fordítására jellemző egy grammatikai betoldás. T. háromszor, M. egyszer, D. kétszer váltott aktív szerkezetéről passzívrá. Mondatösszevonás M. és D. megoldásában szerepel.

Az *In memoriam dr. K.H.G.* című egypercesben egyik fordító sem egészítette ki az első mondatot a célnyelvi utalás elmaradása miatti háttérinformációval. A negyedik mondatban mindhárman éltek a lexémakihagyás lehetőségével, továbbá M. és D. megtartotta a zu + főnévi igeneves szerkezetet, T. viszont átalakította. Az ötödik mondatban található szórendcseréje miatt kötelező explicitációs eljárás, így mindhármuk fordítására jellemző. A hetedik mondatban D. összevonja és konkretizálja a kérdő és mutató névmást. A kilencedik mondatban D. lexémabetoldással utal vissza a téma-réma viszonyokkal a novella első mondatára. A tizedik mondatban D. lexémabetoldást, M. tagmondatfelbontást alkalmaz, és mindketten kihagynak egy kötőszót. A tizenkettedik mondat D. fordításában egy lexémafelbontást tartalmaz. Grammatikai felbontás T.-nél egyszer, M.-nél háromszor, D.-nél négyszer fordul elő. Mondatösszevonás és az aktív iger szerkezet passzívvá alakítása itt nem fordult elő.

Grammatikai felbontást tíz, mondatösszevonást két, aktív – passzív szerkezetváltást hét esetben alkalmaztak, emiatt az első hipotézis három feltételezéséből kettő igazolódott be: jellegzetesen grammatikai felbontással és aktív-passzív szerkezetváltással élt a három fordító.

H2. A két műfordító német célnyelvi szövegeiben nem mindenhol érvényesül ugyanolyan intenzitással az ironikus beszédmód.

Az irónia esztétikai minőségként úgy állít valamit, hogy voltaképpen tagadja azt, így látszat és valóság ellentéte figyelhető meg általa.

A csak Vera Thies által fordított szövegek közül a *Hogylétekről* című egypercesben a kötelező explicitációk mellett az igeidőváltással fokozódik az irónia. A *Közvélemény-kutatás*ban a különböző

lexémacserék miatt az irónia hatása jelentős mértékben csökken. A *Nászutások* című egypercesben az irónia közel azonos hatású a célnyelvi szövegben is. A *Változatok* egyperces a kötött szórend megváltoztatása miatt még kiemeltebb szerepet juttat az iróniának. A *magunk megvalósításának...* című novella szereplőre vonatkoztatható ironikus hangvétele az aktív-passzív szerkezetváltás, a grammatikai áthelyezések, a lexémakihagyás és az igeváltás miatt csökken. A *Tudnivalók...* című egypercesben a mondatrészkihagyással, a lexémacserével és a szemantikai átírással is visszaszorul az ironikus hatás. A *Választék* azonos hatású iróniát tartalmaz a célnyelvi szövegben is. Három célnyelvi szövegben csökkent, kettőben erősödött, kettőben pedig azonos maradt az ironikus hatás.

Terézia Mora fordított szövegei közül a *Van választásunk* a címváltoztatással fokozottabban hangsúlyozza az iróniát. A *Sóhajnak beillő szózat...* kötelező explicitációja, lexémaváltása és mondatmodalitás-váltása az ironikus hatás gyengülését eredményezi. A *Hiába sikerül...* című egypercesben a szereplő általánosításával az irónia más szempontból, de ugyanúgy hat. A *Nem te* című novella ironikus hangvétele a központosítás megváltoztatása miatt vált kevésbé jelöltté. A *Jelenség* című egypercesben az eufemizálás következtében nem érvényesül annyira az irónia. Az *Optikai csalódás* című egyperces a mondatbetoldással drámaibb hatást, egyúttal kiemeltebb iróniát ért el. Az *Új állatfajta* című egypercesben az irónia azonos módon jut érvényre. Három célnyelvi szövegben csökkent, kettőben erősödött, kettőben pedig azonos maradt az ironikus hatás.

A mindkettejük által fordított szövegek közül az *Információ* című egypercesben Mora tagmondatkihagyása gyengíti, az ötödik és a tizenegyedik mondat lexémacseréje és a csattanó Thies általi lexémaválasztása erősíti az iróniát.

A *színész halála* célnyelvi változata az első mondatban szórendcserével, a második mondatban Moránál mondatfelbontással, a harmadik mondatban Thies lexémaválasztásával, a negyedik mondatban szórendcserével, az ötödik mondatban lexémaválasztással, a hatodikban Mora jelentésmódosításával és lexémabetoldásával, a hetedikben pedig szórendcseréjével nyomatékosítja az iróniát.

Az *élet értelme* című egypercesben a leginkább kiemelhető iróniafokozó elemek az r-alliteráció és a figura etymologica.

A *Gondolatok a pincében* című egyperces hetedik mondatában Mora lexémacseréje miatt gyengül az irónia hatása. A kilencedik mondatban Thies és Mora lexémabetoldása nyomatékosítja az iróniát. A tizedik mondatban Mora lexémacseréje expresszívabbá teszi az iróniát. A tizenegyedik mondatban a lexémacsere miatt a filozófiai jelleg és általa az irónia is hangsúlyosabb mindkettejükénél. A tizenegyedik mondatban található igeidő- és igemódváltás Thiesnél gyengíti az ironikus hatást. A tizenötödik mondatban Thies és Mora is kiemeli a morális üzenetet és az ironikus jelleget a lexémaváltással.

Az *In memoriam dr. K.H.G.* című egyperces első mondatában történő lexémaváltás egyúttal aspektusváltást is jelent, így az irónia kevésbé tud érvényre jutni. A negyedik mondatban Moránál előforduló lexémaváltás erőteljesebb érzelmekre utal, így még nagyobb az ironikus kontraszt a két szereplő között. A tizenkettedik mondat névmáscseréjével mindkét fordító kiemeli az ör műveletlenségét és faragatlanságát.

Az *In our Time* című novella első vizsgált mondatának lexémacseréje a kulturális háttérinformáció hiánya miatt gyengíti az iróniát. A második vizsgált mondatban a metanyelvi utalás Moránál részben, Thiesnél teljesen elveszett, emiatt az irónia is jelentős mértékben csökkent. A csattanó frazémaváltása Thiesnél hangsúlyosabb, Moránál azonban gyengébb iróniát hozott létre.

Sokszor a legbonyolultabb... egyperces címének lexémabővítése fokozta az iróniát. A célnyelvi utalások elmaradása miatt viszont az első négy vizsgált mondatban nem érvényesült azonos mértékben az irónia. Az ötödik mondat lexémaváltása Moránál megváltoztatja az egyetemista szereplő beszédstílusát és a két szereplő egymáshoz való viszonyát is, emiatt csökken az ironikus hatás. A hetedik és nyolcadik mondatban található lexémacsere Moránál kiemeli az iróniát. A

kilencedik mondatban a fonetikus írásmód megváltoztatása következtében lényegesen kevésbé hat az irónia. A tizenharmadik mondat Mora általi lexémabővítése azonos hatást ért el a célnyelvi szövegben is.

Tíz esetben gyengült, kettőben azonos maradt, tizenöt alkalommal erősödött az ironikus hatás. Összességében tizenhat alkalommal veszített hatásosságából, hat alkalommal azonos erősségű volt, és tizenkilenc esetben hangsúlyozottabbá vált az irónia a célnyelvi szövegekben.

A második hipotézis nem igazolódott, mert az elvárásokkal ellentétes eredmények születtek.

H3. A bilingvis középiskolai diák fordításait a német → magyar fordítási irányban befolyásolják a német nyelvre jellemző sajátos szabályok, pl. hátravetett birtokos jelzős szerkezet, passzív (szenvető) szerkezet, főnévi igeneves szerkezet, egyeztetési hibák az egyes szám – többes szám, illetve az igeidők használatában, emiatt magyar nyelvű mondataiban grammatikailag helytelen megoldások is előfordulnak.

Ennek a hipotézisnek a megfogalmazásánál elsősorban É. Kiss Katalin azon megállapítására támaszkodtam, ami szerint a kétnyelvű beszélőknél „a két nyelv bizonyos fokú interferenciája, a két nyelv közötti szó- és kifejezőkölcsonzések, sőt grammatikai és fonetikai kölcsönhatások elkerülhetetlenek” (É. Kiss 2004: 98).

A *Gondolatok a pincében* című novella első mondatában T. passzív szerkezetet, D. pedig mediális igét használt, emellett szórendváltással is élt. A második mondatban D. szó szerkezetváltást hajtott végre. A harmadik mondatban lexémabővítés, a negyedik mondatban pedig tagmondat-összevonás és szófajváltás történt D. fordításaiban. Ez utóbbi mondatban T. igemódváltással élt. Az ötödik mondatban T. hátravetett eszközhatározóját és határozói igenevét D. lexémaösszevonással, ugyanakkor helyes magyar szórenddel oldotta meg. A hatodik mondat szórendváltása D.-nél a hangsúlyozást segíti. A hetedik mondatban D. lexémacseréi megtartották a helyes magyar szórendet. A nyolcadik mondatban D. tagmondat-összevonást alkalmazott. A kilencedik mondatban D. ismét szórendcserét hajtott végre. A tizedik mondatban T. és D. is megtartotta az általános alanyt, emellett D. kihagyott egy lexémát. A tizenegyedik mondatban két olyan szó szerepel D.-nél, ami nem felel meg a magyar nyelvhasználat szabályainak. A tizenkettedik mondatban D. lexémaváltása jobban érzékelteti a tartalmat. A tizenharmadik mondatban D. mondatfelbontást és lexémabetoldást használt. A tizennegyedik mondatban jellemző D. fordításában a kötelező implicitációs eljárás következménye, a grammatikai nem eltűnése.

Az élet értelme című egyperces első mondatát D. egy kötőszó betoldásával nyelvi szempontból helyesebbé tette, a mediális igét pedig aktív igére cserélte fel. A második mondatban D. tagmondatbővítéssel és lexémakihagyással élt. Az ötödik és a hatodik mondatban D. a kötelező implicitációs eljárás miatt szórendcserét hajtott végre. A nyolcadik és a kilencedik mondatban D. lexémabővítéssel élt. Ez utóbbiban tagmondatcsere is történt nála, amellyel nyelvi szempontból helyes magyar szerkezet és ezáltal megfelelő értelmezés jött létre.

A színész halála című novella első mondatában D. két helyen is lexémabővítést alkalmazott. T. tagmondat-összevonását szétválasztotta két különálló tagmondatra. A második mondatban T. és D. is mondatfelbontással élt; itt D. passzív szerkezetről aktívra váltott. A harmadik mondat kötelező szórendcseréje mellett T. és D. is mediális igét használt. A negyedik mondatban D. a passzív szerkezetről ismét aktívra módosított. Az ötödik és a hatodik mondatban T. fordítására lexémabővítés jellemző, D. ezeknél mondatösszevonást, jelentésmódosítást és a kötelező implicitációs eljárás miatt (a birtokos személyjel + főnév + személyes névmás inkorporálásával) grammatikai áthelyezést alkalmazott.

D. kétszer használt mediális igét, és ugyancsak kétszer váltott passzív szerkezetről aktívra. A magyar szórendet mindenhol jól alkalmazta. Csak két lefordított szóban figyelhető meg a német nyelv hatása: *másabb, véletlen*. A germanizmusok egyáltalán nem szembetűnően szerepelnek D. változataiban,

hiszen sem a szórendben, sem a mondatfelbontásokban illetve grammatikai áthelyezésekben, sem pedig a passzív szerkezetek alkalmazásában nem mondható el a német nyelvi dominancia. Ez a hipotézis nem nyert igazolást.

H4. A bilingvis középiskolai diák nyelvi analízálási készsége és nyelvi tudatossága fejlettebb szinten áll a kontrollcsoportéhoz képest a német →magyar fordítási irányban.

A színész halála című egyperces első mondatában a lexémakihagyások – és váltások miatt csökken a mondat negatív konnotációja. A második mondatban több fordításban is megfigyelhető a logikai következetlenség miatt létrejött iróniacsökkenés. A harmadik mondatot kivétel nélkül passzív ige szerkezetről aktívra cserélték. A negyedik mondatban több esetben sem indokolt a lexémaváltás. Az ötödik mondatban szereplő állapotpasszív igét többen nem helyes magyar változatokra cserélték fel. A hatodik mondatban több tanuló írt irreleváns mondatot a jelentés félreértelmezése miatt. A hetedik mondat általános névmása egy kivétellel minden fordításban szerepel. A nyolcadik mondatban egy fontos lexéma kihagyása a csattanó gyengítését vonta maga után.

D. visszafordítása a német szövegről több szempontból is érdekes megoldásokat tartalmaz. Egyrészt változatos szókincshasználat tapasztalható az általa lefordított szövegmondatokban, másrészt ahol várható lett volna a mondatfelbontás fenntartása, ott mondatösszevonást alkalmazott.

A negyedik hipotézis beigazolódt, vagyis a kétnyelvű diák nyelvi analízálási készsége rendkívül magas szintű, és nyelvi tudatossága sokkal fejlettebb, mint a kontrollcsoporté. Az explicitáció jelensége egyértelműen kimutatható D. fordított szövegeiben: gyakrabban alkalmazta a konkretizálás, a felbontás és a betoldás eljárásait a kontrollcsoportéhoz képest.

5. Kitekintés

A kutatás egyik nehézsége a középiskolai diákok elérhetőségének és terhelhetőségének korlátozottsága volt. Emiatt célszerű a vizsgálódások további folytatása a nyelvi korpusz hatékonyabb szűrésével: kizárólag a legjobb nyelvi képességű és nyelvérzékű diákok bevonásával történjen mindez.

A másik kihívás annak a ténynek eldöntése volt, hogy valóban jó és jeles szinten állnak-e a diákok német nyelvből. Az idegen nyelv tanításában többféle álláspont érvényesül⁴. Nem áll azonos szinten az a diák, aki nem támaszkodhat az anyanyelvére, azzal a diákkal, aki viszont használhatja azt a megértés és tanulás folyamatában. A további vizsgálódásokhoz olyan nyelvtanárok tanítványait kell kiválasztani, akik azonos módon gondolkodnak az idegen nyelv(ek) didaktikai aspektusairól.

Bevonható a vizsgálódásokba a diákok szociális háttérkörnyezetének, a szülei iskolázottságának és a családban ismert és használt idegen nyelv(ek) presztízsének kérdése is. Az első két tényező az anyanyelvi kompetenciát érinti, a harmadik pedig egyértelműen befolyásolja a diák tanulási motivációját.

Kibővíthető a kutatás a bilingvis diák többi német →magyar fordítási irányú szövegének kontrollcsoporttal összehasonlított elemzésére is.

A modellalapú oktatási módszer, melyet Pelcz Katalin és Szoták Szilvia dolgozott ki, egy komplex nyelvtanulási módszert jelent, amely a legújabb nyelvészeti kutatásokat felhasználva juttatja el a külföldi nyelvtanulókat a felsőfokú nyelvtudásig magyar nyelvből. A tankönyv és a munkafüzet spirális szerkezetű, vagyis a szókincs és a nyelvtan folyamatosan ismétlődik és bővül. A tankönyv – amellet, hogy a magyar kultúráról és mindennapokról közvetít ismereteket –, a benne

---

⁴ M. Berlitz követőivel ellentétben –akinek felfogása szerint lehetőség szerint kerülni kell az anyanyelven / első nyelven történő kommunikációt az idegen nyelvi órákon– W. Butzkamm az anyanyelv széles körű bevonását szorgalmazza az idegen nyelvek oktatásában az általa képviselt kognitív-kommunikatív módszerrel.

található beszéd- és írásbeli gyakorlatok nagy részével a tanulók kultúrájának bemutatását és összevetését is lehetővé teszi.

2020 szeptembere óta én is részt veszek a külföldi egyetemi hallgatók számára elérhető Stipendium Hungaricum ösztöndíjprogramban: két szemeszter alatt A2-es szintre juttatjuk el őket magyar nyelvből. A közvetítő nyelv az angol, és a Pelcz Katalin – Szoták Szilvia által kifejlesztett módszert, továbbá tankönyvüket (MagyarOK) használjuk. A jelen kutatást ki lehet terjeszteni ezen egyetemi hallgatókra is, amennyiben a legegyszerűbb szövegezésű egyperceseket bevisszük a magyarórákra.

6. A tézisekhez használt szakirodalom

- Ajtay-Hováth Magda – Vincze Katalin: A fordítás fordítása (Márai Sándor: A gyertyák csonkig égnek – Die Glut-Embers) In: Dobos Csilla – Kis Ádám – Lengyel Zsolt – Székely Gábor – Tóth Szergej szerk.: *„Mindent fordítunk, és mindenki fordít” Értékek teremtése és közvetítése a nyelvészetben*. Budapest: Szak Kiadó.
- Albert Sándor 2003. *Fordítás és filozófia – A fordításelméletek tudományfilozófiai problémái & Filozófiai szövegek fordítási kérdései*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Albert Sándor 2011. *„A fővényre épített ház” A fordításelméletek tudomány- és nyelvfilozófiai alapjai*. Budapest: Áron Könyvkiadó.
- É. Kiss Katalin 2004. *Anyanyelvünk állapotáról*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Fóris Ágota 2008. *Kutatásról nyelvészeknek. Bevezetés a tudományos kutatás módszertanába*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Klaudy Kinga 1994. *A fordítás elmélete és gyakorlata. Angol/német/francia/orosz fordítástechnikai példatárral*. Budapest: Scholastica Könyvkiadó.
- Klaudy Kinga 1999. *Bevezetés a fordítás elméletébe*. Budapest: Scholastica.
- Klaudy K. – Salánki Á. 2000. *Német–magyar fordítástechnika. A fordítás lexikája és grammatikája I.* Budapest: Nemzeti.
- Klaudy Kinga 2007. *Nyelv és fordítás. Válogatott fordítástudományi tanulmányok. (Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 68.)* Budapest: Tinta.
- Klaudy Kinga 2016. A fordítástudomány interdiszciplináris kapcsolatairól. In: Reményi Andrea Ágnes – Sárdi Csilla – Tóth Zsuzsa szerk.: *Távlatok a mai magyar alkalmazott nyelvészetben*. Budapest: Tinta.
- Navracsics Judit 2010. *Egyéni kétnyelvűség. Alkalmazottnyelvészeti mesterfűzetek 3.* Szeged: Szegedi Egyetemi Kiadó-Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó.
- Petőfi S. J. – Bácsi J. – Békési I. – Benkes Zs. – Vass L. 1994. *Szöveg- és prózaelemzés. A rövidpróza kreatív-produktív megközelítéséhez*. Budapest: Trezor.
- Séra László 2008. Humor a tanulásban. In: Daczi M. – T. Litovkina A. – Barta P. szerk. *Az I. magyar Interdiszciplináris Humorkonferencia előadásai*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Szabó Veronika 2010. A humor szerepe az anyanyelvi nevelésben. In: T. Litovkina A. – Barta P. – Hidasi J. szerk.: *A humor dimenziói. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 108.* Budapest: Tinta Kk. – BGF Külkereskedelmi Kar.
- Szende Aladár 2002. Helyzetkép három dimenzióban. In: Kárpáti E. – Szűcs T. szerk.: *Nyelvpedagógia – Iskolakultúra-könyvek 12.* Pécs: Iskolakultúra.
- Szűcs Tibor 1999. *Magyar–német kontrasztív nyelvészet a hungarológiában (a magyar mint idegen nyelv és kultúra közvetítésében)*. Pécsi Nyelvészeti Tanulmányok 4. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Szűcs Tibor 2016. Kognitív szemlélet a magyar mint idegen nyelv megközelítéseiben. In: Reményi Andrea Ágnes – Sárdi Csilla – Tóth Zsuzsa szerk.: *Távlatok a mai magyar alkalmazott nyelvészetben*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.

7. Az értekezés témájához kapcsolódó saját publikációk

2009a A passzív szerkezet írásban történő használata középiskolai diákok német-magyar és magyar-német fordításaiban In: Gecső Tamás – Sárdi Csilla szerk.: *A kommunikáció nyelvészeti aspektusai. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 99.* Budapest: Tinta pp.162-167.

2009b Äquivalenz und Ambivalenz in der deutschen Übersetzung von einigen 'Eine Minute' Novellen In: Sály Pál szerk.: *Publicationes Universitatis Miskolcensis.* Miskolc: Miskolc University Press. pp.137-141.

2010 Az anyanyelv felhasználási lehetőségei az idegen nyelv(ek) oktatásában. In: Gecső Tamás – Sárdi Csilla szerk.: *Új módszerek az alkalmazott nyelvészeti kutatásban. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 114.* Székesfehérvár; Budapest: Kodolányi János Főiskola – Tinta. pp. 205-208.

2011a Berlitz kontra Butzkamm, avagy az idegennyelv-oktatás lehetőségei és kihívásai egy elemzés kapcsán. In: Boda Károly-Mónos Katalin szerk.: *Az alkalmazott nyelvészet ma: innováció, technológia, tradíció. XX. Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus, Debrecen, 2010. augusztus 26-28.* MANYE-Debreceni Egyetem, Budapest-Debrecen. pp. 595-600.

2011b Tantermi kommunikáció a német nyelvórákon. In: Gecső Tamás-Sárdi Csilla szerk.: *Nyelvi funkciók – Stílus és kapcsolat. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 139.* Székesfehérvár; Budapest: Kodolányi János Főiskola – Tinta. pp. 179-182.

2015 A metaforák magyar-német kulturális eltérései Örkény Egyperceseiben. In: Gecső Tamás – Sárdi Csilla szerk.: *Nyelv, kultúra, társadalom. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 177.* Székesfehérvár; Budapest: Kodolányi János Főiskola – Tinta. pp. 190-193.

2016 Párbeszéd a német és a magyar nyelv között középiskolások Örkény-fordításaiban. In: Gecső Tamás szerk.: *Ikon, nyelvi jel, szimbólum: nem természetes jelek a kommunikációban. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 192.* Székesfehérvár; Budapest: Kodolányi János Főiskola – Tinta. pp. 113-118.

2017 Az ellentét mint az irónia fő eszköze Örkény Egyperceseiben. In: Gecső Tamás – Szabó Mihály szerk.: *Az ellentét nyelvi és nonverbális kifejezésének lehetőségei.* Budapest: Kodolányi János Főiskola –Tinta. pp. 79-84.

2018 Egy- és többértelműség Örkény Egyperceseiben: a német fordításokon innen és túl. In: Gecső Tamás – Szabó Mihály szerk.: *Egy- és többértelműség a nyelvben.* Budapest: Tinta –ELTE BTK Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék pp. 171-174.

2020a Az irónia megjelenési formái Örkény Egyperceseiben és azok német fordításaiban. LINGDOK: NYELVÉSZ-DOKTORANDUSZOK DOLGOZATAI pp. 57-68

2020b Színnevek és azok jelentősége Örkény Egyperceseiben. In: Gecső Tamás –Szabó Mihály szerk.: *Színnevek a különböző nyelvekben és kultúrákban.* Székesfehérvár –Budapest: Kodolányi János Egyetem, Tinta. pp. 150-156.

2022 Örkény Egypercesei a fordíthatóságon innen és túl.: Aszimmetrikus kommunikáció egy magyar-német kétnyelvű középiskolai diák Örkény-fordításaiban. Budapest, Magyarország : Doktoranduszok Országos Szövetsége Nyelvtudományi Osztály. 20 p.